

Nr 4 2001

De norska fårbönderna tjänar på vargen

Stora bidrag kompenserar för rovdjur - ändå skjuts varg

Om man är fårbonde och ropar varg är det bara att håva in stora summor pengar, konstaterar Arne Flor, ordförande i Våre Rovdjur i Norge.

Sedan 1992 har den norska staten beviljat cirka 200 Miljoner kronor till omställning av fårnäringen och för att skilja får och rovdjur åt. Under samma period har fårnäringen försvårat detta arbete genom att fördubbla antalet får i rovdjurens kärnområden. De senaste sju åren har fårbönderna fått 200 miljoner kronor i ersättning för rovdjursskador, trots att bara tio procent av skadorna är dokumenterade. Uppskattningsvis kommer fårnäringen att producera kött för cirka 680 miljoner kronor i år. Den här artikeln vill belysa hur fårnäringen gynnas av ekonomiska bidrag.

SUBVENTIONERAT KÖTT

För budgetåret 2000-2001 får den norske fårbonden 1,7 miljarder kronor i statligt stöd. Detta stöd baserar sig på cirka 1,1 miljoner får. Fårnäringen går med 1000 miljoner kronor i förlust varje år och norskt fårkött är i genomsnitt subventionerat med 70 kronor per kilo.

Motsvarande summa för nötkött och fläskkött är 15 respektive 10 kronor per kilo. Om du i en affär i Norge köper ett kilo fårkött för 50 kronor, har du i själva verket betalt 120 kronor, varav 80 kronor över skattsedeln. Det är det pris samhället har varit villigt att betala för att hålla landsbygden levande. Får är emellertid ingen huvudnäring på landsbygden i Norge. När enskilda personer gapar och skriker om att vargen avfolkar glesbygden, är det en sanning med modifikation. För 80 procent av de norska fårbönderna är fårnäringen en deltidssysselsättning. De har ett annat heltidsarbete vid sidan av, men på grund av att de har får tar de emot stora statliga bidrag.

ALLA FÅR BIDRAG

I Hedmark utgör fårnäringen inte mer än mellan 1,5 och 2,9 procent av den totala sysselsättningen. Hedmarkskommunerna är ett exempel på hur mycket pengar fårnäringen tar emot av staten, i ett område där staten samtidigt skjuter vargen. För att undvika missförstånd bör dock påpekas att alla som har får i Norge får bidrag, oavsett hur många får de har.

Bidraget kan dock variera lite beroende på var bonden bor. I Norge definieras betesområden för får på två sätt: "utmarksbeite" är bete i skogen, på fjället och efter vägarna - ett fritt bete i naturen helt enkelt - till skillnad mot "innmarksbeite" som är ett inhägnat betesområde i nära anslutning till gården, eller bete som innebär en viss form av tillsyn på markerna runt gården. När det gäller Hedmarkskommunerna så fick de ekonomiskt stöd från staten så att fåren kunde vara på "innmarksbeite" i stället för att gå lösa i skogen. Fårnäringen fick dessutom ersättning för det gräs som blev nertrampat av fåren när de var på bete.

Ett räkneexempel från kommunen Stor-Elvdal (där hela Atndalsflocken blev skjuten i vintras): Här finns vintertid 2678 får, fördelade på 34 gårdar. Bara fem av dessa gårdarna har 100 får eller fler, vilket räknas som heltidsarbete inom fårnäringen. Staten stöttar fårnäringen med 610 kronor per får. Sammanlagt beviljas 4,3 miljoner kronor i bidrag, som fördelar sig på bidrag för antal djur, arealbidrag, "utmarksbeitebidrag", avlösarbidrag, grundbidrag, distriktsbidrag, bidrag till ull och bidrag till organiserat "beitebrule". Dessutom betalas full

kompensation, och gott och väl det, vid förlust av får som har rivits av rovdjur. Förra året söktes ersättning för 48 får och 86 lamm, trots att det bara hade dokumenterats att 59 får/lamm hade rivits i reviområdet. Ändå betalades 693 602 kronor ut till bönderna i Stor-Elvdal i ersättning för rivna får. Detta blir 11 756 kronor per får/lamm. Och inte nog med det. Staten har generöst givit de tre kommunerna Alvdal, Stor-Elvdal och Rendalen kompensation för att ha varg i betesområdena med 17 miljoner, varav 8,5 miljoner är kompensation för att ha får på "inmarksbeite" år 2000.

FLER VARGAR SKJUTS?

Alla utbetalningar som nämns i artikeln är pengar bonden får innan han säljer köttet. Trots att kommunerna fick dessa stora summor sköt staten, som beviljat pengarna, en hel vargflock förra vintern. I Rendalen har fårbönderna lika bra villkor, men risken är ändå stor att resten av Koppangsflocken (Norges näst sista familjegrupp av varg) blir skjuten i vinter. Min slutsats blir densamma som rubriken i den norska tidningen "Dagens NäringsliV" den 20 mars 1999; "ROPER ULV, CASHER INN" - vilket innebär att om man är fårbonde i Norge och ropar "varg", så är det bara att håva in stora summor pengar i form av statliga bidrag! Jo, den norske fårbonden har det bra.

ARNE FLOR Ordf. i Foreningen Våre Rovdyr
översättning: Ann Dahlerus